

Gedragcode voor de nestzoeker

Als verstoring dreigt, is nesten zoeken of een nestbezoek uit den boze. Het belang van de vogel staat voorop. Verstoring kan echter worden voorkomen indien voorzichtig en met kennis van zaken te werk wordt gedaan. Verstoring kan op verschillende manieren optreden:

- toevallig veroorzaakte schade aan een nest;
- ouders voelen zich gedwongen het nest te verlaten;
- verandering van nestomgeving tijdens nestbezoek, waardoor predatoren (roofvijanden) hun kans schoon zien.

Het in de steek laten van een nest (desertie) hoeft niet per se door een menselijk bezoek te worden veroorzaakt. Slecht weer, voedseltekorten of de dood van één van de ouders kunnen voor hetzelfde zorgen. Het komt ook regelmatig voor dat het legsel veel langer dan de normale broedduur wordt bebroed. Uiteindelijk wordt zo'n legsel in de steek gelaten. Veel broedsels worden door roofvijanden geplunderd. Dat roofdieren het geurspoor van een waarnemer naar het nest volgen, en zodoende makkelijk hun slag kunnen slaan, is iets dat onder bijzondere omstandigheden voorkomt (steltlopers op toendra), maar in de Nederlandse situatie geen rol van betekenis lijkt te spelen, met uitzondering wellicht van weidevogels (zie verderop). Wel is het zo dat paadjes naar het nest, het plaatsen van nestbeschermers of markeringen en het weghalen van dekking rond het nest, aanwijzingen voor predatoren kunnen zijn. Predatie is bovendien ook onder ongestoorde omstandigheden een veel voorkomend verschijnsel. Vogels hebben vele antwoorden op predatie gevonden (vervolglegsels, in dekking nestelen, "bevrozen" bij nadering van een roofvijand), zodat het plunderen van nesten door roofvijanden gewoonlijk geen gevolgen heeft voor de populatieontwikkeling van de betrokken soort.

Planning van de nestbezoeken

Ieder bezoek aan een nest brengt een zeker risico met zich mee voor het welslagen van dat nest. Dit geldt in het bijzonder voor weidevogels en gevoelige soorten (zie verderop). Het is daarom zaak om nesten niet vaker te bezoeken dan strikt noodzakelijk, tenzij het gaat om gericht onderzoek met een goed doordachte vraagstelling, dat op een voor de broedvogels zo min mogelijk storende manier wordt uitgevoerd. Het is in het kader van het Nestkaartenproject gewoonlijk ook niet nodig om een nest vaak te bezoeken. Zorgvuldige planning van nestbezoeken kan het aantal bezoeken sterk terugbrengen. Dit vergt een goede administratie. De plaats van het nest moet zorgvuldig worden aangegeven op kaart, in een gedetailleerde schets of met een markering nabij het nest (pas echter op voor te opvallende merken), zodat langdurig zoeken bij een volgend nestbezoek achterwege kan blijven.

Bedenk van tevoren wat bij een nestbezoek moet worden gemeten/ geteld, zodat de benodigdheden daarvoor (opschrijfboekje, pen, apparatuur, ringen) klaar liggen en het nestbezoek in korte tijd kan worden afgerond. Een stevige stok van 1-2 m lengte is handig bij:

- gebladerte opzijschuiven;
- voorover leunen zonder op de vegetatie te steunen;
- het loopspoor achteraf onzichtbaar maken;
- het werken met een spiegel, bevestigd aan het uiteinde, waarmee in een boom- of struiknest kan worden gekeken;
- ritselen in de vegetatie, waardoor de broedende vogel tijdig de wijk kan nemen.

Per nest is het aan te bevelen tenminste twee bezoeken te brengen, liefst niet te kort op elkaar maar ook niet ver van elkaar af. Door twee bezoeken te brengen, kan de dagelijkse overlevingskans van het

nest worden berekend met de Mayfield-methode. Deze methode houdt er rekening mee dat de meeste nesten niet bij het leggen van het eerste ei worden gevonden, maar veelal in de latere eifase of zelfs in de jongenfase. Een aantal nesten is dus al mislukt voordat de waarnemer ze had kunnen vinden. Daardoor wordt, wanneer alleen de verhouding succesvolle/ niet-succesvolle nesten wordt bepaald, het broedsucces overschat. Door met dagelijkse overlevingskansen van het broedsel te rekenen wordt dit probleem omzeild. Bij een controlebezoek nadat de vogels het nest hebben verlaten, kan worden nagegaan of het nest al dan niet succesvol is geweest. De tijdsduur tussen twee bezoeken is afhankelijk van de soort: kleine soorten hebben immers een kortere broedduur dan grote soorten. Als grove maat kan voor zangvogels een controle-interval van een week worden aangehouden, bij de grotere soorten 10-14 dagen. Zorg tot slot dat je ook na het uitvliegen van de jongen het nest nog één maal controleert. Inspecteer de nestkom op (resten van) niet uitgekomen eieren of dode jongen. Bij sommige soorten, bijv. mezen, verdwijnen de eieren in het nestmateriaal, veelal tot op de bodem van de kast. Bij grotere soorten moet men in de nestkom wroeten omdat niet-uitgekomen eieren vaak worden 'weggebouwd'.

Nestbezoeken weidevogels: tot een minimum beperken

Grondbroeders, en in het bijzonder weidevogels en plevieren, zijn niet gebaat bij een groot aantal nestbezoeken. Bij weidevogels kan het extra nestverlies dat optreedt als gevolg van een individueel nestbezoek oplopen tot liefst 10%, afhankelijk van de soort, het broedstadium en de predatiedruk op de locatie. Beperk het aantal nestbezoeken bij met name weidevogels dus zo veel mogelijk, bijv. door na de vondst van een legsel alleen nog een nacontrole te brengen, om te beoordelen of het legsel is uitgekomen dan wel mislukt. Om de bebroedingsduur van eieren te bepalen wordt veelal gewerkt met de 'dompelmethode' (van Paassen et al. 1984).

Zie voor meer informatie en aanwijzingen de handleiding Nestkaarten.